

İlköğretimde Uygulanan Performans Görevlerinin Etkililiğine İlişkin Geliştirilen Tutum Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması

The Validity and Reliability Study of the Attitude Scale for the Efficacy of Performance Tasks Used for Primary School Students

Uğur BAŞBOĞAĞLU*
Mehmet DEMİR**

Özet

Bu çalışmanın amacı 2005-2006 yılından itibaren yapılandırmacı yaklaşıma dayalı programda ölçme aracı olarak kullanılan performans görevlerinin etkililiğine ilişkin bir tutum ölçeği geliştirmektir. Geliştirilen bu ölçekle ilköğretim IV. ve V. sınıflarda uygulanan performans görevlerinin etkililiğinin öğretmen görüşleri bakımından değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ölçek tek boyutlu likert tipi tutum ölçeğidir. Hazırlanan ölçek 34 ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 152 öğretmene uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini ortaya koymak amacıyla deneme formunda yer alan 49 madde üzerinde açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine tabi tutulan maddelerle ilgili olarak tanımlanan faktörlerde yer alan maddelerin faktör yük değerleri 0.55 ile 0.75 arasında değiştiği ve faktörün toplam varyansın %66'sını açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin güvenirlilik katsayısı (alfa) .75'tir. Faktör analizi sonucunda faktör yük değerleri oldukça yüksek çıkmış ve ölçekte yer alan maddeler toplam varyansı açıkladığından herhangi bir madde elenmemiştir. Geliştirilen tutum ölçeği tekrar 388 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Uygulanan tutum ölçeğinin güvenirlilik katsayısı (alfa) 0.92 olarak bulunmuştur. Bu bulguların ölçeğin geçerliliği ve güvenirliliği için tatmin edici kanıtlar olduğu söylenebilir.

Anahtar sözcükler: Performans görevleri, geçerlilik, güvenirlilik

Abstract

The aim of this research is to develop an attitude scale to measure the efficacy of the performance tasks used as evaluation instruments in the constructivist curriculum as of 2005-2006 school year. This scale is aimed to be used to evaluate the efficacy of the performance tasks used in 4th and 5th grades of primary schools based on teacher views. The instrument is a likert scale with one-factor structure. The pilot study for the development of the scale was conducted on 152 teachers working in 34 primary schools. To test the construct validity of the scale, a factor analysis was done with 49 items in the trial form. The results from the factor analysis showed that factor loadings of the items in relevant factors varied between .55 and .75 and they explained 66% of the total variance. The reliability coefficient of the scale was estimated as (alpha) .75. As a result of the factor analysis factor loadings were found very high and no items were discarded as the items explained the total variance. The final version of the scale was administered on 388 classroom teachers. The reliability coefficient of this second scale was found (alpha) .92. These findings represent significant proofs for the validity and reliability of the scale.

Keywords: Performance tasks, validity, reliability

* İnönü Üniversitesi Öğretim Üyesi, Yrd. Doç. Dr.

** İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretimi Doktora Öğrencisi

Giriş

Hızlı gelişen ve değişen yeni dünya koşullarında bilgi hızla ilerlemekte, değişmekte ve aktarılmaktadır. Günümüzde hızlı bilgi akışı içerisinde değişen dünya şartlarına uyum sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi konusunda öğretmen merkezli eğitim sisteminin yetersiz olduğu görüşü hâkim olmaktadır. Bilginin tekrar edilmesi yerine yeni bilgilerin öğrenilmesinin anlamlı bulunduğu bu koşullarda, bilginin biçim değiştirip yeniden oluşturulmasına imkân tanıyan yapılandırmacı yaklaşım, birçok ülkede eğitim programlarının tüm kademelerinde yaygınlaşmaktadır. Eğitim politikasında yapılandırmacı yaklaşımı temel alan Avrupa komisyonu bireylere bilgiye ulaşma, yaratma ya da değiştirme becerilerini kazandırarak Avrupa ülkelerini bilgi toplumu haline getirmeyi amaçlamaktadır. Avrupa ülkelerinin bunu uygulama sürecinde de Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2005–2006 öğretim yılında yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni ilköğretim programlarını Türkiye genelinde uygulamaya koymuştur.

İlköğretim programlarının hazırlanmasında temel alınan yapılandırmacılık kuramı, öğretme üzerine değil, insanın nasıl öğrendiği üzerine odaklanmıştır. Çünkü insanın nasıl öğrendiği, bilgiyi nasıl yapılandırdığı bilinirse ona uygun bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. Bu bağlamda, yapılandırmacılık bir öğretim yöntemi değil, bilginin kişinin çevresiyle etkileşimi sonucu oluşturulduğunu savunan bir eğitim kuramıdır. Yapılandırmacı kuramının özünde, öğrenenin bilgiyi yapılandırması ve uygulamaya koyması vardır. Bilginin tekrarı değil, bilginin transferi ve yeniden yapılandırılması söz konusudur (Yaşar ve Gültekin, 2002: 24).

Yapılandırmacı öğrenmede yalnızca dinleme ve okuma değil; tartışma, fikirleri savunma, hipotez kurma, sorgulama ve fikirleri paylaşma gibi öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımı yoluyla öğrenme gerçekleşir (Perkins, 1999: 8). Yeni ilköğretim programında, yapılandırmacı anlayışa paralel olarak öğretme ve öğrenme stratejilerin öğretmen merkezli bir yapıdan öğrenci merkezli bir yapıya doğru yöneldiği, değerlendirme ile ilgili anlayışın da bu değişime uygun biçimde yapılandırıldığı görülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı bu doğrultuda *performans ödevi/görevi* uygulamasına yer vermiştir.

Performans görevleri, yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak ilköğretim programında, ölçme değerlendirme araçları arasında yer almaktadır. Bu görevler öğrencilerin kazandıkları bilgileri günlük hayatta ne ölçüde kullanabildiklerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır (Belet ve Girmen, 2007: 2). Performans görevleri, öğrencilerin üst düzey bilişsel

becerilerini ölçmek amacıyla kullanılmakta, öğrencinin hayatındaki problemleri nasıl çözeceğini ve problem çözmek için sahip olduğu bilgi ve becerileri nasıl kullanacağını göstermektedir (MEB, 2006). Performans değerlendirme süreç içine yayılmıştır; zamana bağlı değildir. Birkaç günde yapılabileceği gibi birkaç haftada da yapılabilir. Bundan dolayı öğrencilere, sınav saatleriyle sınırlandırılmaksızın belirli bir zaman diliminde çalışma ve tekrar etme, oluşturulan ölçütlere göre yeterlik derecelerini ortaya koyma imkânı verir. Performans görevlerinin değerlendirilmesinde özellikle dereceli puanlama anahtarları kullanılmaktadır (Coşkun, Gelen ve Kan, 2009: 28).

Performans değerlendirme; öğrencilerin bireysel özellikleri dikkate alınarak, bunları uygulamaya dönüştürmelerini sağlayacak durum ve ödevler olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan performans görevlerinde tek bir cevap yoktur. Bu nedenle başarılı bir değerlendirme yapmak için her bir performans görevi bir dereceli puanlama anahtarı ile eşleştirilmelidir. Öğrenciler performans göreviyle dereceli puanlama anahtarının bir örneğini alırlar. Böylece değerlendirme sürecinde kendinden ne beklendiğini bilerek çalışmalarını ona göre yönlendirirler. Dereceli puanlama anahtarı, öğrencinin başarısı için bir nevi yol haritası işlevi görür (Özby, 2007: 168).

Performans görevleri yapılandırmacı yaklaşımda yerini alan bir değerlendirme biçimidir. Bu değerlendirme biçiminin yeni olması ve öğretmenlerin bu uygulamaya ilişkin yeterince bilgilerinin olmaması, öğretmenlerin performans görevlerine ilişkin olumsuz bir kanının oluşmasına neden olduğu söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerin programda yer alan performans görevlerine karşı nasıl bir tutum içinde olduklarının belirlenmesi bu bağlamda önem kazanmaktadır. Literatürde (Demir, 2010; Coşkun, Gelen ve Kan, 2009, Ay, Karadağ ve Çengelci, 2008; Belet ve Girmen, 2007; Yücel, 2007) öğretmenlerin performans görevlerine karşı görüş algı ve beklentilerine ilişkin çalışmalar mevcuttur.

Ay, Karadağ ve Çengelci (2008), İlköğretim birinci basamakta gerçekleştirilen performans görevlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdikleri araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanmışlardır. Araştırmaya Eskişehir il merkezinde görev yapan 25 sınıf öğretmeni katılmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğretmenlerin performans görevlerinin öğrenci gelişimine katkı sağladığını düşündüklerini ortaya koymaktadır. Öğretmenler, velilerin performans görevlerine ilişkin olumsuz görüşleri ile teknolojik donanım, araç gereç ve kaynak yetersizliğinin performans görevlerinin gerçekleştirilmesinde karşılaştıkları önemli sorunlar olduğunu belirtmektedirler.

Yücel (2007), performans görevlerinin uygulanabilirlik durumunu ve hedeflenen amaçlara yaklaşılma düzeyini tespit etmek üzere *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi'nde Verilen Performans Ödevleri Hakkında Öğretmen-Veli-Öğrenci Görüşleri* adlı araştırmayı yapmışlardır. Araştırmaya katılanlara veri toplama aracı olarak anket formu uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, performans ödevlerinin hazırlanması sürecinde velilerin katılımının olduğu, ödevlerle ilgili öğretmen, öğrenci ve velilerin eğitiminin yetersiz olduğu, ödev hazırlama bahanesiyle öğrencilerin internet bağımlısı olduğu ve ödevlerin internette aynen kopyalanarak hazırlandığı, performans ödevlerinin not yükseltmek için araç olarak görüldüğü, öğrencilerin performans ödevlerinden dolayı sosyal aktivitelere yeterli oranda katılmadıkları, ödev hazırlama bahanesiyle aileye yalan söylendiği ve öğretmenlerin ödevleri angarya olarak gördükleri belirlenmiştir. Ancak ödevlerin öğrenciyi aktifleştirdiği, okul aile arasında köprü vazifesi gördüğü, hazırlanan ödevlerin olumsuz tarafları da olsa ödevlerin faydalı taraflarının bulunduğu belirtilmesinde fayda görmüşlerdir.

Belet ve Girmen (2007), *Türkçe Dersinde Kullanılan Performans Ödevlerinin Etkililiği* adlı araştırmada, araştırmanın verilerini, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğini kullanarak toplamışlardır. Araştırmanın bulgularına göre performans ödevlerinin; konuları, görünüşleri, içerikleri ve dil anlatım özellikleri bakımından büyük bir kısmının belirlenen kriterleri karşıladığı görülmüştür. Ancak ödevlerin içeriğine ilişkin belirlenen yaratıcılık kriterinin en düşük oranda gerçekleştiği, performans ödevlerinin internette ya da basılı materyallerden aynen alınarak oluşturulduğu, ödevlerin bir kısmının öğrenci dışında bir başkası tarafından yazıldığı, grup tarafından hazırlanan performans ödevlerinde kimi öğrencilerin çalışmalarının yer almadığı, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmadan sınıflardaki tüm öğrencilere aynı performans ödevlerinin verildiği ve bu durumların performans ödevlerinin etkililiğini azaltıcı etmenler olduğu belirlenmiştir.

Coşkun ve diğerleri (2009), *Türkçe Derslerindeki Performans Ödevleri Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi* başlıklı araştırmada, 6.-8. sınıf 12 Türkçe öğretmenine yarı yapılandırılmış görüşme formu ile 276 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler, frekans ve yüzde değerleri ile tablolar halinde sunulmuştur. Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, performans ödevlerini değerlendirme konusunda gerek yeterli bilgiye sahip olmamaları, gerek ders kitaplarında yeterli bilginin olmaması, gerekse sınıfların kalabalık olmasından dolayı sıkıntı çektikleri, ödevlerin çoğunun veliye yaptırıldığı ve internette aynen alıntı yapılarak hazırlandığı için performans ödevleriyle istenen amaçların gerçekleşmediği sonuçlarına ulaşmışlardır.

Görüldüğü gibi, öğretmenlerin doğrudan performans görevleri hakkında tutumlarını içeren bir çalışmaya araştırmacıların ulaşabildiği kaynaklar içinde rastlanmamıştır. Bu nedenle böyle bir tutum ölçeğinin geliştirilmesine olan ihtiyacın açık olduğu ortadadır.

Tutumların ölçülmesi daha çok sosyal psikoloji ile yakından ilgilidir (Janda, 1998). Bununla birlikte farklı bakış açılarına göre farklı şekillerde de tutum tanımları yapılmış ve genellikle kurum, gelenek, alışkanlıklar, etnik veya ulusal gruplar gibi belirlenen uyarıcı sınıflara yönelik olumlu veya olumsuz tepkilerin ortaya çıkışı ile belirlenebileceği dile getirilmiştir (Anastasi, 1982). Bizlerin tutumları doğrudan gözlemimiz oldukça zordur ve bizler tutumları kişilerin davranışları ile ortaya çıkarabiliriz. Bu davranışların ise çok farklı biçimleri vardır. Örneğin bunlar bir kişinin gerçek yaşamına ilişkin olabilir, sözel ifadelerine ilişkin olabilir veya onların bir ölçekteki tutumlarına ilişkin düşüncelerini kapsayabilir. Yine tutumlar, belirlenen değişkenler hakkında olumlu veya olumsuz olabilir. Bir başka ifadeyle tutumları doğrudan gözlemekte zorlandığımızda, sözel olan veya olmayan dış vurulan davranışlardan da anlayabiliriz (Sünbül ve İnandı, 2005: 217). Dışa vurulan davranışlarla öğretmenlerin performans görevlerine karşı olan tutumlarının belirlenmesi bu nedenle önemlidir. Literatürde öğretmenlerin performans görevlerine karşı görüş, algı ve beklentilerine ilişkin çalışmalar yukarıda da belirtildiği gibi mevcuttur. Ancak doğrudan öğretmenlerin performans görevlerine karşı tutumlarına ilişkin çalışmaya araştırmacıların ulaşabildiği kaynaklar içinde rastlanmamıştır. Bu nedenle böyle bir tutum ölçeğinin geliştirilmesine olan ihtiyacın açık olduğu ortadadır ve böylelikle geliştirilen ölçekle çeşitli değişkenlerin nicel olarak incelenmesi mümkün olabilecektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılı güz yarılı içinde Malatya il merkezinden random seçilen 34 ilköğretim kurumunun IV. ve V. sınıflarında görev yapan toplam 152 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 67'si kadın, 85'i erkektir. Araştırmanın yapıldığı yıl bu öğretmenlerden 79'u IV. sınıfı ve 73'ü V. sınıfı okutmaktadır.

Veri Toplama Aracı Olarak Ölçek Maddelerinin Yazılması ve Deneme Formunun Oluşturulması

Veri toplama aracı olarak İlköğretim IV. ve V. sınıflarda uygulanan performans ödevlerinde karşılaşılan sorunları belirlemek için tutum ölçeğinin geliştirilmesi sürecinde, ilköğretimde uygulanan performans ödevlerinin içeriği analiz edilmiş, öncelikle bu konuda daha önce yapılmış uygulamalar, araştırmalar ile Millî Eğitim Bakanlığının bu ödevlere

ilişkin yayımladığı genelgeler ve ödevlere ilişkin olumlu ve olumsuz tepkilerin tespiti için internet üzerindeki formlar incelenmiştir. Ayrıca köy, ilçe ve merkezde görevli öğretmenler ve müfettişlerle görüşülerek sistemli bir şekilde görüşler edinilmiştir. Bu görüşmelerde onlardan performans ödevlerine ilişkin genel düşüncelerinin ne olduğu, ödevlerin uygulanmasında karşılaştıkları sorunlar ve uygulamaya yönelik gördükleri eksiklikler, performans ödevlerinin öğrencilere katkı sağlayıp sağlamadığı, ödevlerin daha çok kimler tarafından yapıldığı, uygulamaya ilişkin herhangi bir kurs ve seminer alıp almadıkları sorularak bu konulardaki önerilerini serbestçe yazmaları istenmiştir. Bu uygulamadan sonra, söz konusu görüşmede belirtilen görüşler dikkate alınmış, Yücel (2007) tarafından geliştirilen ankette yer alan beş madde de eklenerek ölçeğin ön deneme formunun kapalı uçlu soruları oluşturulmuştur.

Veri toplama aracında cevaplama istenen bakış açısını davet etmesi, kaynak kişi için cevaplama kolaylığı sağlaması ile araştırmacı için değerlendirme (cevapları sayısallaştırma ve çözümlenme) kolaylığı vermesi açısından yeterli sayıda kapalı uçlu soru kullanılmıştır (Karasar, 2007: 132).

Veri toplama aracı taslak hâline getirildikten sonra Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim elemanları ile IV. ve V. sınıfları okutan öğretmenlerin görüşlerine sunulmuştur. Maddeler oluşturulurken ilgili alan yazın incelenmiş ayrıca kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmıştır. Alınan görüş ve öneriler doğrultusunda tutum ölçeğinde bulunan maddeler İnönü Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü ile Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümlerinde görev yapan öğretim üyelerinden dil, ifade, şekil ve kapsam açısından fikirleri alınmış ve ölçekte bulunan maddeler değiştirilip geliştirilmiştir. Ölçek, örneklemin özelliklerini taşıyan 21 öğretmene uygulanarak ölçekte yer alan soruların açıklığı ve anlaşılabilirliği konusunda görüşleri alınmıştır. Bu uygulama sonucunda formun yetersizlikleri, uygulama yapılan grubun görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiş, böylece ölçek formuna son şekli verilmiştir.

Hazırlanan tutum ölçeği 2 Kasım 2009-20 Aralık 2010 tarihleri arasında Malatya iline bağlı okullarda IV. ve V. sınıf öğretmeni olarak görev yapmakta olan öğretmenlerden tabakalı örnekleme yoluyla seçilmiştir. Örnekleme oluşturulması sırasında Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün istatistik birimi ile koordineli çalışılmış ve oradan edinilen bilgilere göre okullar, il merkezi ve il merkezi dışı olmak üzere iki tabakaya ayrılmıştır. Bunlardan şehir merkezindeki ilköğretim okullarının sayısı 82, ilçe merkezlerindeki köy ve beldelerdeki ilköğretim okullarının sayısı ise 472 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca her alt gruptaki IV. ve V. sınıf öğretmen sayıları tespit edilmiştir. Buna göre, il

merkezinde 700, ilçe merkezlerinde, köy ve beldelerde 817 olmak üzere toplam 1517 IV. ve V. sınıf öğretmeni olduğu saptanmıştır. Her gruptan oranlı olarak örneklem alınmıştır. 34 ilköğretim okulunda görev yapmakta olan 179 öğretmene ölçek uygulanmıştır. Ancak uygulanan anketlerin geri dönüşündeki eksiklikler veya usulsüz ve eksik doldurmalarından kaynaklanan problemler dikkate alınarak sorun olan formlar elendikten sonra kalan 152 tutum ölçeği formu değerlendirmeye alınarak cevapları SPSS 10.00 veri tabanına aktarılmış ve faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizine tabi tutulan maddelerle ilgili olarak tanımlanan faktörlerde yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin .55 ile .75 arasında değiştiği ve faktörün toplam varyansın %66'sını açıkladığı görülmüştür. Tutum ölçeğindeki maddelerin yük değerlerinin oldukça yüksek çıkması ve faktörlerin toplam varyansı açıklamasından dolayı ölçekte yer alan maddelerden hiçbirisi elenmemiştir. Deneme formunda elenecek madde olmadığından aynı tutum ölçeği 71 ilköğretim okulunda IV. ve V. sınıflarda görev yapmakta olan 388 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Veri tabanına olumsuz ifadeler tersten puan değerleri (5=1, 4=2, 3=3, 2=4, 1=5) olarak girilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma için elde edilen verilerin analizi bilgisayarda SPSS 10,00 istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada kullanılan tutum ölçeğinde 25'i olumsuz 24'ü olumlu ifadeden oluşan toplam 49 madde yer almaktadır. Tutum ölçeği olarak düzenlenen ölçekte yer alan 49 tutum ifadesinin her birinin karşısına beş seçenekten oluşan bir cevaplama çizelgesi yerleştirilmiş; seçenekler 5'ten 1'e doğru sıralanmıştır. Maddelerin karşısında yer alan seçenekler ve puan karşılıkları; 5= Tamamen Katılıyorum, 4= Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 2= Katılmıyorum, 1= Hiç Katılmıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Cevap seçenekleri ölçeğin baş tarafında yer almış, ilgili madde ve cevap seçeneğinin kesişim yerine boş kutu işareti konulmuştur.

Malatya iline bağlı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan IV. ve V. sınıflarda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin performans görevlerine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen tutum ölçeğinin yapı geçerliliğini sağlamak ve ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerinin belirlenerek işlevsel bir boyutlandırmanın elde edilmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır (Üstüner, 2006: 115). Ayrıca geliştirilen bir ölçme aracının güvenilirliği de tutum ölçeğinden elde edilen puanların iç tutarlılığı cronbach alfa (α) ile hesaplanmıştır.

Bulgular ve Yorum

İlköğretimde IV. ve V. sınıflarda uygulanan performans görevlerinin etkililiğine yönelik tutumlarını

ölçmek amacıyla geliştirilen performans görevlerine ilişkin tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonuçları aşağıda verilmiştir.

Performans Görevlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Yapı Geçerliliği

Ölçeğin kapsam geçerliği çalışması için uzman görüşlerinden, yapı geçerliğini ortaya koymak amacıyla deneme formunda yer alan 49 madde üzerinde açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır (Cerit, 2006: 350). Faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğu *Kaiser Mayer Olkin (KMO)* ve *Bartlett* testiyle test edilmiştir. Değerlendirmeye alınan 152 adet 49 maddelik deneme ölçeği formu için *KMO* değeri .83, *Bartlett* testi sonucu 3422,588 $p < .000$ olarak bulunmuştur. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için en az *KMO* değeri .60 olarak önerilmektedir (Büyüköztürk, 2009:126). Bu durumda gözlenen .83'lük *KMO* değeri önerilen *KMO* değerinden yüksektir. Ölçeğin deneme formu verilerinin faktör analizi yapmaya uygun olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin performans ödevlerine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik ölçek, faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktör analizi verileri çıktılarında "*Total Variance Explained*" ve

"*Communities*" tabloları incelendiğinde analize alınan $k=49$ maddenin (değişkenin) temel bileşenler analizi sonucunda ölçek maddelerinin tek faktörde toplandığı görülmüştür. Sorular bilgi ve beceri faktörü etrafında toplanmıştır. Bu faktörlerin ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyans %66,321'dir. Faktör analizinde maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması, bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı-yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir (Üstüner, 2006:116). Faktör yük değerinin, 0.45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüdür. Ancak uygulamada az sayıda madde için bu sınır değer, 0.30'a indirilebilir (Büyüköztürk, 2009:124). Faktör analizine tabi tutulan maddelerle ilgili olarak tanımlanan faktörlerde yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin ise 0,55 ile 0,75 arasında değiştiği gözlenmektedir. Tablo 1'de; birinci ve ikinci faktörlerin yük değerleri; Tablo 2'de ise faktörlerin açıkladığı varyans yüzdesi açıklanmıştır. Araştırmanın varyansının % 66.321 olarak çıktığı görülmektedir. Yani soruların varyansı oldukça yüksek çıkmıştır. Buna göre, analizde önemli bir faktör olarak ortaya çıkan tek faktör ile birlikte maddelerdeki toplam varyans ve ölçeğe ilişkin varyansın soruların tamamını açıkladıkları görülmektedir.

Tablo 1

Faktör Analizi Sonucunda Ölçekte Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

Md.	Performans görevlerine yönelik tutum ifadeleri	Faktör yükü	Madde toplam korelasyonu
1	Performans ödevleri öğrencilerin bilgi ve becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır.	.719	.74
2	Performans ödevleri öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını azaltmaktadır.	.547	.73
3	Performans ödevleri öğrencileri, araştırmaya, düşünmeye ve keşfetmeye sevk etmektedir.	.752	.76
4	Performans ödevlerini genelde öğrenci velisi yaptığundan, ödevler öğrenciye bilgi ve beceri bakımından bir katkı sağlamamaktadır.	.617	.73
5	Ödevlerle öğrenilen bilgiler öğrenci davranışlarına dönüşmektedir.	.561	.75
6	Öğrenciler performans ödevlerinin kendilerine sağladığı katkıların farkındadırlar.	.619	.74
7	Performans ödevleriyle istenen amaca ulaşamamaktadır.	.599	.74
8	Ödevler, bir şeyler başarmış olma duygusunu yaşattığından kendine güven duygusunu geliştirmektedir.	.746	.76
9	Verilen performans ödevlerini hazırlayamayan öğrenciler ödevlerini velilerine yaptırdıklarından kendilerine olan özgüvenlerini yitirmektedirler.	.681	.73
10	Programın uygulayıcısı ve öğrencilerin rehberi olan öğretmenler, uygulanan yeni sistem hakkında ve performans ödevleri hakkında mutlaka bilgilendirilmelidir.	.674	.74
11	Hazırlanan performans ödevleri emek harcanmadan internetten hazır konma şeklinde yapılmaktadır.	.586	.73
12	Performans ödevi okul ile ev, ayrıca öğretmen ile veli arasında bir köprü vazifesi görmektedir.	.638	.75
13	Veliler maddi yük getiren ödevlerin verilmesini istememektedir.	.690	.75
14	El becerilerine dayalı verilen performans ödevleri, öğrencilerin el becerilerini geliştirmektedir.	.666	.75

Tablo 1

Faktör Analizi Sonucunda ... (Devamı)

Md.	Performans görevlerine yönelik tutum ifadeleri	Faktör yükü	Madde toplam korelasyonu
15	Performans ödevleri, öğrencinin zamanı planlayarak kullanma alışkanlığını ve sorumluluk duygusunu geliştirmektedir.	.646	.75
16	Hazırlanacak ödevlerden yüksek not alacağını düşünen öğrenciler, ders çalışmaktan soğumaktadır.	.705	.75
17	Öğretmenler performans değerlendirme ve performans ölçekleri hazırlama konusunda mutlaka hizmet içi eğitimden geçirilmelidirler.	.706	.74
18	Öğrenciler performans ödevlerini not yükseltmek için bir araç olarak görmektedirler.	.582	.74
19	Öğrenciler performans ödevleri için fazla zaman ayırdıklarından dolayı ders dışı sosyal ve eğitimsel etkinliklere katılamamaktadırlar.	.618	.74
20	Veliler, hazırlanan performans ödevlerinin sırf iş olsun diye yaptırıldığını düşünmektedir.	.620	.73
21	Veliler performans ödevlerinin yapılış amacını bilmemektedirler.	.702	.73
22	Performans ödevi hazırlayacağım bahanesiyle internet salonlarına oyun oynamak veya eğitim dışı bir faaliyeti gerçekleştirmek amacıyla giden öğrenciler de vardır.	.746	.73
23	Ödevleri internetten hazırlama kolaylığı öğrencileri kütüphanelerden ve kitaplardan uzaklaştırmaktadır.	.688	.73
24	Ödevler öğrencilerin araştırma yapma, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma kabiliyetlerini geliştirmektedir.	.674	.75
25	Performans ödevlerini hazırlayan öğrenciler, ödevleri neden yaptıklarını ve bu ödevlerin kendilerine sağlayacağı yararları bilmemektedir.	.684	.74
26	Kitaplardan ve kütüphaneden istenilen ödevler, öğrencinin kitaplara ve kütüphanelere karşı ilgisini artırmaktadır.	.660	.75
27	Bilgi kaynağı olarak sadece internete yönlendirilen öğrenciler, bilgisayar başında fazla vakit harcadıkları için kitap okumaya, günlük hayata zaman ayıramamaktadır.	.651	.73
28	Öğrencilere hazırlatılan performans ödevleri sınıfta sergilenerek, diğer öğrencilerin eleştirileri kayda alınmalıdır.	.665	.75
29	Araştırma ve el becerisine dayalı olarak verilen tüm ödevler öğretmen gözetiminde yapılırsa asıl amacına ulaşır.	.689	.74
30	Sınıfların kalabalık olması, öğretmenin performans ödevi konusunda öğrenciyi yönlendirmesini ve ödevleri gereği gibi incelemesine imkân vermemektedir.	.587	.73
31	Öğretmenler performans ödevlerinin değerlendirilmesinde kendilerinin hazırladıkları ölçekleri kullanmaktadırlar.	.641	.74
32	Öğretmenler, bazen ödevlerin hazırlanışını dikkate almadan gelişigüzel not vermektedir.	.559	.74
33	Performans ödevleriyle eğitim öğretim faaliyetleri okul dışındaki ortamlarda da devam etmelidir.	.619	.75
34	İnternetten istenen performans ödevleri, öğrencinin denetlenemeyen internet salonlarına ve internete bağımlılığına neden olmaktadır.	.631	.73
35	Öğretmenler ve öğrenciler, performans ödevi konusunda bilgiden çok şekle ve dış görünüme önem vermektedirler.	.585	.74
36	Performans ödevleriyle ilgili öğretmen kılavuz kitaplarında ve öğrenci kitaplarında yeterli örnek bulunmamaktadır.	.751	.74
37	Ders kitaplarında ve öğretmen kılavuzlarında yeterli örneği bulamayan öğretmenler internetten indirdikleri performans ödevlerini vermektedirler.	.651	.73

Tablo 1

Faktör Analizi Sonucunda ... (Devamı)

Md.	Performans görevlerine yönelik tutum ifadeleri	Faktör yükü	Madde toplam korelasyonu
38	Ders kitaplarındaki konular ile öğrenciye verilen performans ödevleri uyuşmamaktadır.	.624	.74
39	Öğretmenler, performans ödevlerini yasal zorunluluktan dolayı vermektedirler.	.630	.73
40	Performans ödevleri öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır.	.697	.73
41	Öğrenciler performans ödevlerini amacına uygun yapmamaktadırlar.	.704	.75
42	Öğrenci velilerinin ekonomik ve internete sahip olma imkânlarının kısıtlı olması öğrenci yakınlarının şikâyetlerine neden olmaktadır.	.659	.74
43	Performans ödevlerinin yapılmasına ilişkin gerekli donanım okullarda bulunmamaktadır.	.729	.75
44	Derse ilgisiz öğrencilerin derslere ilgilerinin sağlanması açısından bu performans ödevleri yarar sağlamaktadır.	.693	.75
45	Öğretmenlere Millî Eğitim Bakanlığı tarafından performans ödevleriyle ilgili yeterli bilgi verilmemiştir.	.705	.74
46	Performans ödevleri değerlendirilirken sevilen, çalışkan ve ödev kapağını güzel hazırlayan öğrencilere daha yüksek not verilmektedir.	.712	.73
47	Öğretmenler performans ödevlerini değerlendirme konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler.	.749	.77
48	Öğretmenler performans ölçeklerini kendileri geliştirme yerine, önceden bakanlık tarafından hazırlanmış ölçekleri kullanmaktadırlar.	.740	.74
49	Genelde performans ödevlerini gereksiz görüyorum.	.704	.74

Tablo 2

Faktörün Özdeğeri ve Açıkladığı Varyans

Faktör	Özdeğer	Açıklanan varyans
1	11.51	23.49
2	4.35	8.88
3	2.57	5.24
4	2.00	4.08
5	1.84	3.68
6	1.61	3.29
7	1.47	3.00
8	1.42	2.91
9	1.27	2.60
10	1.19	2.43
11	1.12	2.29
12	1.08	2.22
13	1.06	2.16

(Bu değerler yukarıda faktör analizine tabi tutulan ve 1'in üzerinde değere sahip ilk 13 maddenin özdeğeri ve açıkladığı varyanstır.)

Sosyal bilimlerde veri toplama amacıyla kullanılan bir ölçme aracının tek boyutlu bir ölçek kabul edilmesinin iki temel koşulu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, birinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin toplam varyansın en az %30'u olması, diğeri ise birinci faktörün özdeğerinin ikinci faktörün özdeğerinin yaklaşık 3-3,5 katından daha büyük olmasıdır (Üstüner, 2006:116). Bu iki ölçüte baktığımızda Tablo 2'de görüldüğü gibi birinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin 23.49, ikinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesinin %8,88, üçüncü faktörün varyans yüzdesinin %5,24, dördüncü faktörün varyans yüzdesinin ise %4,08 olduğu görülmektedir. Bu ölçüte bakıldığında birinci faktörün açıkladığı varyans yüzdesi diğer faktörlerin açıkladıkları varyansın yüzdesinin %30'un üzerinde olduğu görülmektedir. İkinci ölçüte göre baktığımızda da birinci faktörün özdeğerinin 11.51 üçüncü faktörün özdeğerinden 2.57 ile 4.4 kat fazla olduğu, dördüncü faktörün özdeğerinden 2.0 ile 5.7 kat fazla olduğu; ancak birinci faktörün özdeğerinin 11.51 ikinci faktörün özdeğerinden 4.35 olup yaklaşık üç katından az olduğu için tüm faktörlerin tek faktör altında oluşabileceği görülmektedir.

Performans Görevlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Güvenirliği

İlköğretim IV. ve V. sınıflarda uygulanan performans görevlerine yönelik geliştirilen tutum ölçeği deneme formu 2009-2010 yılı Malatya ili merkez ilçesine bağlı ilköğretimde çalışan 152 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Bu uygulama sonucu elde edilen güvenilirlik katsayısı .75 bulunmuştur. Aynı tutum ölçeği 388 sınıf öğretmenine uygulanmış ve bu ölçeğin güvenilirlik katsayısı .92 bulunmuştur.

Sonuç

Bu çalışmada ilköğretim IV. ve V. sınıflarda uygulanmakta olan performans görevlerine yönelik tutumları belirlemek için ölçek geliştirilmiştir. Ölçek 49 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelere yönelik yapılan faktör analizi sonucunda ölçek maddelerinin tek faktörde toplandığı görülmüştür. Maddeler (değişkenler) "Bilgi ve Beceri" faktörü etrafında toplanmıştır. Ön (pilot) uygulamadaki ölçeğin tamamı için iç tutarlılık güvenilirliği .75 olarak bulunmuştur. Ön uygulaması yapılan tutum ölçeğindeki maddelerin faktör yüklerinin oldukça yüksek olması ve faktörün toplam varyansı açıkladığı görüldüğünden herhangi bir madde elenmemiştir. Ön uygulaması yapılan tutum ölçeği tekrar 388 öğretmene uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliği (alfa) .92 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, eğitimde yeni programa yönelik performans görevleri ve diğer ölçme değerlendirme metotlarının önemi göz önünde bulundurulduğunda bu özelliklerin ölçülmesine ilişkin ölçeklerin geliştirilmesi ve bu özelliklerin doğru olarak ölçülmesi büyük önem taşımaktadır. Literatürde performans görevlerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmediğinden bu çalışmanın yapılmasının gereği daha da bir önem arz etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ait bulgular, performans görevlerine yönelik öğretmen görüşlerine ilişkin tutumları belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geliştirilmesi IV. ve V. sınıf öğretmen görüşleri üzerinde olduğu için ölçek bu sınıflar dışındaki öğretmenlere, velilere ve öğrencilere kullanılacaksa, o gruplar üzerinden elde edilecek verilerle geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmalıdır.

Kaynakça

- Anastasi, A. (1982). *Psychological Testing*. (6th ed.). New York: McMillan.
- Ay, S., Karadağ, F., & Çengelci, T. (2008). *İlköğretim Birinci Basamakta Gerçekleştirilen Performans Görevlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Bildirileri. Ankara, Türkiye, 2-4 Mayıs.

- Belet, D., & Girmen, P. (2007). *Türkçe Dersinde Kullanılan Performans Ödevlerinin Etkililiği*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Eskişehir, Türkiye, 5-7 Eylül.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analiz Kitabı* (10. Baskı). Ankara: PegemYayıncılık.
- Cerit, Y. (2006). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Üniversitenin Örgütsel İmaj Düzeyine İlişkin Algılar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 47.
- Coşkun, E., Gelen, İ., & Kan, M. (2009). Türkçe Derslerindeki Performans Ödevleri Konusunda Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11.
- Demir, M. (2010). *İlköğretim IV. ve V. Sınıflarda Uygulanan Performans Görevlerinin Etkililiğinin Öğretmen Görüşleri Bakımından Değerlendirilmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Janda, L. H. (1998). *Psychological Testing: Theory and Applications*. Massachusetts, Allyn & Bacon.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (4,5. sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Yayınları.
- Perkins, D. (1999). The many faces of constructivism. *Educational Leadership*, November. 3, vol. 57, pp. 6-11.
- Sünbül, Ö. ve İnandı, Y. (2005). İlköğretim ve Lise Öğretmenlerinin, İlköğretim ve Bakanlık Müfettişlerine İlişkin Tutumlarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2.
- Üstüner, M. (2006). "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Testi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 45.
- Yaşar, Ş., ve Gültekin, M. (2002). *Uzaktan Eğitimde Kullanılan Ders Kitaplarının Yapılandırma Öğrenmeyi Gerçekleştirecek Biçimde Düzenlenmesi*, Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu. 23-25. Mayıs.
- Yücel, A. (2008). *İlköğretimde 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Performans Ödevleri Hakkında Öğretmen-Veli-Öğrenci Görüşleri (Konya Örneği)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Konya, Türkiye.